

STUDIEMATERIALE

HJÆLP!

AF ANNA BRO

TEATRET VED SORTE HEST

SPILEPERIODE: 15. MAR. – 25. APR. 2013
MAN. – FRE. KL. 20, LØR. KL. 17

BILLETBESTILLING

TELEFON 33 31 06 06, MAN. – FRE. KL. 12-16
UNG GRUPPE U. 25, 40,-/STK

INDHOLD

HJÆLP!
DEN MODERNE DANNELSESREJSE
TEMA: SCENOGRAFI

HJÆLP! AF ANNA BRO

Tre stedsøstre modtager hver et brev fra deres globetrotter-mor. Der står bare ét ord: "Hjælp!". Moderen stak af for 25 år siden og efterlod Storesøster med ansvaret for Mellemste Søster og Lillesøster. Modtagelsen af brevet stiller søstrene, som nu er blevet voksne og ikke længere har kontakt med hinanden, overfor et dilemma: Skal de trodse deres interne fjendskab, jalousi og bebrejdelser for at komme deres mor til undsætning, eller skal de holde fast i overbevisningen om, at deres familie ikke længere eksisterer og gå tilbage til deres vante liv? For Lillesøsters vedkommende betyder det, at livet fortsætter i det fællesskab, den Mellemste Søster omtaler som en sekt; den Mellemste Søsters tilværelse går i øjeblikket ud på at forsøge at ryge sit barn ud af sin højgravide mave i håbet om at kunne blive fri for at skulle gennemføre graviditeten; og Storesøster har, ifølge eget udsagn, fået fri fra sit arbejde efter at være kommet til at låne nogle ting fra sin arbejdsplads uden at spørge om lov.

Navnlig de to yngste søstre er umiddelbart ikke interesserede i at skulle leve op til nogle familieforpligtelser, men ved modtagelsen af endnu et brev, hvori der ligger en afskåret finger, føler de sig alligevel nødsagede til at drage ud i verden for at finde moderen. Dette bringer dem til Indien, hvor mere end et par påse går op for de tre søstre.

MEDVIRKENDE:

Laura Christensen, Julie R. Ølgaard,
Helle Dolleris

ISCENESÆTTELSE:

Maria Walbom Vinterberg

SCENOGRAFI:

Marianne Nilsson

STUDIEMATERIALE:

Trine Friberg

//

LILLESØSTER:	Hvad tror du Mor mente med "hjælp"? Tror du hun mente hjælp som i "hjææælp". Eller mere hjælp som i "hjælp"!
MELLEMSTE SØSTER:	Hvordan?
STORESØSTER:	Tror du det var "hjælp" eller "hjælp" hun mente?
MELLEMSTE SØSTER:	Det var nok mest bare et "hjælp". Som i "hjælp. Jeg har brug for nogen".

//

DEN MODERNE DANNELSESREJSE

Hjælp! skildrer en form for "dannelsesrejse", hvor de tre søstre tager ud for at finde deres mor, men måske primært ender med at komme det nærmere at finde sig selv og hinanden.

Dannelsesrejsebegrebet har haft forskellig betydning i tidernes løb. Fra den sidste halvdel af 1600-tallet blev det mere og mere almindeligt, at unge adelsmænd tog på flerårig studierejse udenfor hjemlandet, primært til Europas storbyer og navnlig til Italien, for at studere. Det var et ideal at have et internationalt udsyn og denne "grand tour" blev betragtet som en vigtig del af adelens uddannelse og opdragelse, hvor det krævedes, at man var velbevandret i andre kulturer og fortrolig med de store tænkere og kunstnere. Det havde man bedst mulighed for ved at besøge de steder, hvor disse personligheder havde slået deres folder.

Fra 1800-tallet begyndte dannelsesrejsen at blive mere udbredt for unge borgere, der ikke nødvendigvis var adelige. Rejsernes fokus var af mere alment dannende karakter. Her fik den rejsende indsigt i og forståelse for andre kulturer end sin egen. I mødet med det fremmede kunne man opnå indsigt eller kreativ og kunstnerisk inspiration.

Fra den sidste halvdel af 1900-tallet og frem til nu er det blevet stadig mere almindeligt for unge at drage ud med rygsæk for at udvide sin horisont og blive mere moden, inden en videregående uddannelse skal påbegyndes. Det er blevet billigere at rejse, og derfor er rejseaktiviteten ikke længere forbeholdt unge, hvis forældre har en høj indtægt. Turene fører ofte til eksotiske rejsemål, hvor kontrasten mellem det vante og det uvante er stor og hjælper den rejsende til at se de hjemlige omgivelser i et nyt perspektiv.

OPGAVE:

Dannelsesrejser skildres ofte indenfor litteraturen og på film. Find eksempler. Vælg et eksempel ud og skriv et kort essay på mellem 2200 og 2400 tegn om de ændringer, der sker med historiens hovedperson som følge af rejsen.

OPGAVE, diskutér i klassen:

Hvad tror I det betyder for et samfund, at en stor del af befolkningen har været ude at opleve andre og anderledes kulturer? Den forrige og den nuværende regering har opfordret de unge til at komme hurtigt igennem uddannelsessystemet og ud på arbejdsmarkedet. Hvilken påvirkning tror I, det vil have på den unge del af arbejdsstyrken, hvis færre får rejst ud i verden i en tidlig alder?

Mange unge i dag betragter disse rejser som en selvfølge og en naturlig del af de gøremål, man bør foretage før, under eller umiddelbart efter endt uddannelse, inden karriere skal skabes, og familie skal stiftes. Fælles for de senere former for "dannelsesrejser" er, at de bunder i en forståelse af, at individet har godt af at opdage nye kulturer og tankegange, som kan være udviklende for den individuelle identitet. Denne prioritering af individet kan ses som et aspekt ved den individualisering, der på mange måder har kendetegnet de vestlige samfund siden sidste halvdel af 1900-tallet. Man kan argumentere for, at der er kommet en større tendens til, at man prioriterer sig selv og sine egne behov langt højere end før, hvor familie og andre sociale fællesskaber havde en langt større vægt, end de har nu.

Som tidligere nævnt er det som regel de unge, der drager ud på dannelsesrejser for at løsrive sig fra familien og få en stærkere fornemmelse af sin egen identitet. I forhold til den tendens vender forestillingen *HJÆLP!* "det normale" lidt på hovedet. I *HJÆLP!* er det moderen, som er rejst ud i verden, mens Storesøster har set det som sin pligt at være den voksne og forsøge at tage sig af sine småsøstre og holde sammen på familien. Den opgave forsøger hun stadig at løse, nu da de er blevet voksne. Det er ikke helt let, for Mellemste Søster forsøger tilsyneladende at give afkald på alle bånd til andre mennesker – herunder også sit ufødte barn, og Lillesøster har valgt en ny familie i form af den sekt, hun er blevet en del af. Da søstre tager til Indien for at finde deres mor, er der ingen bagtanker om, at dette kan udmunde i, at de vil opnå nogle erkendelser undervejs, som kan hjælpe dem til at "finde sig selv" eller få en ny fornemmelse for deres egen identitet. Men tilsidesættelsen af deres egne lyster tvinger dem til at åbne deres øjne for fællesskabet – og heri kommer de også sig selv nærmere. På den måde bliver søstrenes rejse både en dannelsesrejse i gængs forstand og en families dannelsesrejse.

INDIVIDUALISERING:

En samfundsmæssig proces, der indebærer en nedbrydning af individets traditionelle bånd til familie, klasse og fællesskaber, men også dannelsen af individet som social enhed med bestemte rettigheder og ansvar.

(Kilde: Gyldendals Store Danske)

OPGAVE, diskutér i klassen:

For bare et århundrede siden var det almindeligt, at familien boede tæt sammen og deltes om arbejdsopgaverne i langt højere grad, end det er tilfældet i dag.

Hvad er der sket i samfundsudviklingen, som har gjort, at dette ikke er nær så udtalt længere?

Hvilken betydning, tror I, det har haft for relationerne i en familie, at man ikke nødvendigvis er ligeså afhængige af hinanden i dag, som man har været tidligere? – og hvilken betydning tror I det har for det enkelte individ?

//

Hvordan fandeme tror du det er, når ens mor bare forsvinder, og man sidder tilbage, for gammel til at føle sig forladt og for ung til at kunne glemme det, med to små søskende, der ikke kan koge et æg. Og man får et fucking brev, som det eneste fra hende, hvor der er et billede af 3 kattekillinger og der står "Jeg har det fint".

//

TEMA: SCENOGRAFI

Scenografien til HJÆLP! er designet af Marianne Nilsson. I dette interview fortæller hun om sin proces og de tanker, der ligger bag forestillingens scenografi og giver tips til, hvordan man kan udvikle sin visuelle fantasi.

Hvordan forløber din proces når du arbejder som scenograf?

Det afhænger lidt af, hvilken type teater, jeg arbejder med. Når jeg arbejder med et skuespil som f.eks. HJÆLP!, er teksten altid det bærende element. Det er teksten, som afgør, om tingene kan komme til at fungere eller ej. Ord og handlinger er det primære, og jeg læser manus igennem mange gange, inden jeg går i gang. Jeg laver overskrifter for hver scene, så jeg har et overblik over, hvad der sker, hvor historien foregår, og hvor den bevæger sig hen.

Det næste trin er at snakke med instruktøren. Vi fodrer hinanden med visuelle idéer, hvorefter jeg begynder at skitsere derhjemme. Løbende holder vi møder, hvor jeg præsenterer de tanker, jeg har gjort mig, og det arbejde, som indtil videre er lavet. Det diskuterer vi, og så kan jeg gå hjem og arbejde videre og rette til. Det er en lang proces. Det kræver både research, tegnebordsarbejde og sansearbejde at tænke sig til et rum.

I forestillingen HJÆLP! flytter handlingen sig vidt omkring. Stykket foregår bl.a. i en kælder, på Strøget og i Indien. Hvordan har I løst de mange skift i location scenografisk?

Det gør vi bl.a. ved brug af lyset og ved ikke at lave et naturalistisk rum, som kræver store scenskift. Vi arbejder i stedet med et abstrakt rum. Når man ikke forsøger at ligne virkeligheden, bliver publikum nødt til at bruge deres fantasi for at danne mentale billeder af omgivelserne. Det er langt mere effektivt, end noget scenskift. Alle mennesker har en masse arketypiske billeder indeni hovedet, og det er dem, vi her udnytter. Når man f.eks. siger ordet "trappe", danner der sig et billede af en trappe indeni hovedet. På den måde bliver det ordene og vores fantasi, som fører os gennem stykket.

OPGAVE, diskutér med din sidemand:

Hvordan er din proces, når du arbejder med en skriftlig opgave? Hvordan deler du dit arbejde op i faser og hvad består de af? Ville det være mere effektivt, hvis du gjorde tingene på en anden måde eller hvis du strukturerede din proces anderledes?

ØVELSE:

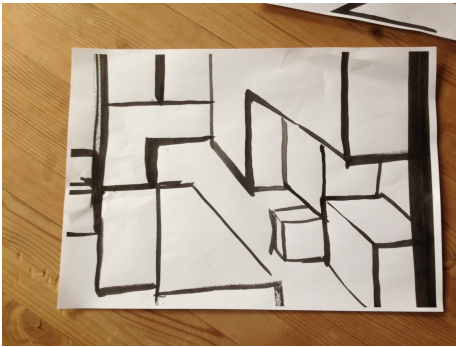
Luk øjnene og beskriv for din sidemand det billede, du ser for dit indre blik, når du hører ordet "kælder". Hvordan ser der ud? Hvordan lugter der? Hvilke detaljer ser du? Hvordan er det at opholde sig der?

OPGAVE:

Beskriv på mellem 2200 og 2400 tegn det billede, du fik af det hus i Indien, som moderen boede i i HJÆLP!. Prøv af få så mange sanseindtryk med som muligt i din beskrivelse.

SCENOGRAFIENS UDVIKLING

- fra tegnebord til færdig bygget scenografi

Hvor har du hentet din inspiration til scenografien til HJÆLP!?

I forbindelse med HJÆLP! bad instruktøren mig skabe et abstrakt rum med nogle kasser, som ville udgøre en forhindringsbane for skuespillerne. På den måde bliver de psykologiske strabadser, karaktererne udsættes for i forestillingen, oversat til fysik.

Når jeg får en abstrakt opgave stukket ud, begynder jeg automatisk at tænke meget frit og henter min inspiration fra helt andre steder, end jeg ellers ville gøre. Kodeordet "kasser" fik mig til at tænke på en ny tendens indenfor arkitekturen, der hedder "stacking". Stacking går ud på, at man stabler tingene ovenpå hinanden på en tilsyneladende vilkårlig måde. Indenfor arkitekturen er det hele huse, der stables, og i denne scenografi er det kasserne. Teatersalen på Teatret ved Sorte Hest er i forvejen et rum meget lille spilleplads, og det udfordrer yderligere vi ved at skabe denne her stacking-skulptur eller "klatrestativ", som skuespillerne skal bevæge sig rundt på.

Er der mulighed for at ændre scenografien efter prøveforløbet er gået i gang?

Ja, man skal være indstillet på at være fleksibel. Kasserne er bl.a. hule indvendig, så det er muligt gemme ting i dem. Hvor åbningerne præcist skal være, finder vi ud af undervejs, så det passer ind i sammenhængen, frem for at scenografien skal diktere på forhånd, hvor skuespillerne skal gå og stå. Det arbejde, som spillere og instruktør laver i prøvelokalet, kan også vise sig at føre andre steder hen, end forventet, og så må man rette til efter behov. Denne scenografi udfordrer sine skuespillere fysisk, men det må ikke blive så meget, at det blokerer for historien. Det kan f.eks. vise sig, at der er et hulrum, som skal gøres større, så skuespillerne hurtigere kan kravle igennem det. Skuespillerne skal kunne gøre det, de skal, men de skal også udfordres til at gøre noget andet end det, de plejer eller havde regnet med at gøre. Det er også mit arbejde. Vi skal på den måde skubbe til hinanden for at komme ind i det moderne teater.

OPGAVE:

Find eksempler på stacking-arkitektur på nettet.

Hvad vil du anbefale man gør for at træne det visuelle blik, hvis man gerne vil arbejde med scenografi?

Jeg tror at man kan øve sig på at blive dygtig til at være visuel ved at åbne øjnene overfor det, der omgiver én til daglig og ved at stille sig selv spørgsmål: "Hvad er det egentlig for en farve, der er på væggen i mit soveværelse?" eller "Nå, det var da nogle sjove personer, jeg mødte på vejen ned til bageren" eller "Hmm, det var et spøjst toilet, de havde derinde. Hvad var det egentlig ved det, som gav mig den fornemmelse?". Det gælder om at tage tingene ind løbende, og det er ikke en nødvendighed at tage på store rejser for at finde sin inspiration. Der foregår virkelig meget foran ens næse. Over den sidder øjnene og bag den fantasien.

OPGAVE, arbejd scenografisk:

1. Tag udgangspunkt i nedenstående vers af Halfdan Rasmussen.
2. Hvilke tanker og billeder sætter verset i gang i dig?
3. Tag en papkasse og skær den ene side af, så den består af en bund og tre vægge.
4. Dekorér eller indret den med inspiration i de billeder du fik ved at læse verset.

"I går sprang alting ud, som Gud bestemte.
I dag sprang jomfru Olsen ud fra femte.
Men da en sanger stod og kvad om våren,
fortrød hun springet før hun ramte gården.
Og da hun syntes godt om hans tenor,
lod hun sig gribe af hans skønne ord."